Learning Result of Stakeholders in an Accelerated Project for Building Good Character of Thai Children and Youth: Multilevel and Growth Analyses

Auyporn Ruengtragul

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the pre and post characters level of students administrators teachers, 2) to study the characteristic growth of students and administrators/teachers, 3) to study the variance level of characteristic growth of students and administrators/teachers, 4) to study the growth of needs of researcher's characteristic development in the area. The group 1 sample consisted of 5,278 students and 237 administrators/teachers of the 25 schools that implemented the accelerated project for building good characters of Thai children and youth. The group 2 sample consisted of 25 area researchers who are responsible for taking care the researcher teachers in those schools. The research instruments were self-report for students and administrators/teachers and self-assessment report for researchers. Data analysis employed basic statistics, t-test, repeated-measures analysis of variance and multilevel analysis.

The research findings were as follows:

1. The characteristic level of the students before attending project was medium to high level. The characteristic level of the students after attending project was high for all characters and higher than the before attending project characteristic level for all characters ($p<0.05$).

2. The characteristic level of the administrators/ teachers before attending project was high for all characters. The characteristic level of the administrators/teachers after attending project was high to highest and higher than before attending project characteristic level for all characters ($p<0.05$) except the students in The Commission on Higher Education that didn't have difference between before and after attending project.

3. The students' growth scores of ethic aspect, social aspect and learning aspect were 25.86, 25.10 and 24.27, respectively. The administrators/teachers' growth scores of ethic aspect, social aspect and learning aspect were 49.00, 52.40 and 51.59 respectively.

4. The difference of ethic and social aspects of students' growth scores were caused by individual, grade level cluster and school differences ($p<0.05$). The variance of students' growth score was very high (90.41-93.08%). The difference of ethic and social aspects of administrators/teachers were caused by teachers in grade level cluster. The difference of learning aspect of administrators/teachers was caused by teachers in grade level cluster and school differences ($p<0.05$). The variance of administrators/teachers' growth score was very high (91.79-94.48%).

5. The area researchers had needs ethic aspects development before attending project was higher than after attending project. For social aspect, before attending project was higher than during attending project. For learning aspect, before attending project was higher than during attending and after attending project, and during attending project was lower than after attending project ($p<0.05$). There were no differences of characteristic development needs between researchers' gender.

ผลการเรียนรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย: การวิเคราะห์พหุระดับและพัฒนาการ

อวยพร เรืองตระกูล

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณลักษณ์ของนักเรียน ผู้บริหาร/ครู ก่อนและหลังสิ้นสุดโครงการฯ 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการของคุณลักษณ์ของนักเรียน และผู้บริหาร/ครู 3) เพื่อศึกษาระดับความแปรปรวนของพัฒนาการด้านคุณลักษณ์ของนักเรียนและผู้บริหาร/ครู 4) เพื่อศึกษาพัฒนาการของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ของนักวิจัยในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 ได้แก่นักเรียน ผู้บริหาร/ครูที่อยู่ในโรงเรียนนำร่องของโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย จำนวน 25 โรงเรียน โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน 5,278 คน ผู้บริหาร/ครู 237 คน กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 เป็นนักวิจัยในพื้นที่ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือครูนักวิจัยในโรงเรียนจำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบรายงานตนเอง สำหรับนักเรียนและผู้บริหาร/ครู แบบประเมินตนเองสำหรับนักวิจัยในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน สถิติทดสอบที วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (repeated-measures ANOVA) และวิเคราะห์พหุระดับ(multilevel analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีคุณลักษณ์ก่อนเข้าโครงการฯ อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก หลังเข้าโครงการฯ นักเรียนมีคุณลักษณ์อยู่ในระดับมากทุกคุณลักษณ์ คุณลักษณ์หลังเข้าร่วมโครงการฯ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ทุกคุณลักษณ์ ($p<0.05$) ส่วนผู้บริหาร/ครูมีคุณลักษณ์ก่อนเข้าโครงการฯ อยู่ในระดับมากทุกคุณลักษณ์ หลังเข้าร่วมโครงการฯ ผู้บริหาร/ครูมีคุณลักษณ์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด คุณลักษณ์หลังเข้าร่วมโครงการฯ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ทุกคุณลักษณ์ ($p<0.05$) ยกเว้นสังกัด สกอ.ที่ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ

2. นักเรียนมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของคุณลักษณ์ด้านคุณธรรมร้อยละ 25.86 ด้านสังคมร้อยละ 25.10 และด้านการเรียนรู้ร้อยละ 24.27 โดยคุณลักษณ์ทุกด้านนักเรียนในสังกัด สกอ. มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์สูงที่สุด และ สพฐ. มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ต่ำที่สุด ผู้บริหาร/ครูมีพัฒนาการสัมพัทธ์ของคุณลักษณ์ด้านคุณธรรมร้อยละ 49.00 ด้านสังคมร้อยละ 52.40 และด้านการเรียนรู้ร้อยละ 51.59 ครูในสังกัด สกอ. มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์สูงที่สุดในด้านคุณธรรม ต่ำที่สุดในด้านสังคมและการเรียนรู้ ส่วนสังกัดอื่น ๆ มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ในทุกด้านใกล้เคียงกันและใกล้เคียงกันระหว่างสังกัด

3. นักเรียนมีคะแนนพัฒนาการในคุณลักษณ์ด้านคุณธรรมและสังคมแตกต่างกันระหว่างนักเรียน ระหว่างช่วงชั้น และระหว่างโรงเรียน ส่วนด้านการเรียนรู้ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียน ($p<0.05$) โดยมีความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการที่มาจากนักเรียนสูงมากร้อยละ 90.41-93.08 ในส่วนของผู้บริหาร/ครูมีคะแนนพัฒนาการแตกต่างกันระหว่างผู้บริหาร/ครู ระหว่างช่วงชั้นที่สอนในคุณลักษณ์ด้านคุณธรรมและสังคม ส่วนด้านการเรียนรู้มีความแตกต่างกันระหว่างผู้บริหาร/ครู ระหว่างช่วงชั้น และระหว่างโรงเรียน($p<0.05$) โดยมีความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการที่มาจากผู้บริหาร/ครูสูงมากร้อยละ 91.79-94.48

4. นักวิจัยในพื้นที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ด้านคุณธรรมก่อนเข้าโครงการฯ สูงกว่าหลังสิ้นสุดโครงการฯ ในด้านสังคมก่อนเข้าโครงการฯ สูงกว่าระหว่างดำเนินโครงการฯ และด้านการเรียนรู้ก่อนเข้าโครงการฯ สูงกว่าระหว่างดำเนินโครงการฯ และหลังสิ้นสุดโครงการฯ รวมทั้งระหว่างดำเนินโครงการฯ ต่ำกว่าหลังสิ้นสุดโครงการฯ ($p<0.05$) โดยความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศของนักวิจัย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมของวัตถุนิยมที่อุดมไปด้วยสิ่งฟุ้งเฟ้อและหลอกล่อให้คนหลงใหลหมกมุ่นในวัตถุที่เป็นเทคโนโลยีขั้นสูง ละเลยวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยที่เรียบง่ายและดีงาม รวมทั้งคุณธรรม ลดหย่อน ไม่สนใจส่วนรวม มุ่งแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่ใฝ่รู้ในเชิงวิชาการมีการเลียนแบบ วัฒนธรรมตะวันตก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักและเร่งในการพัฒนาคุณภาพของคน โดยเน้นการสร้างคุณลักษณะที่ดีของบุคคล (good character) ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม

การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งจากบ้านโรงเรียนและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **"ครู"** ในโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรได้รวดเร็วที่สุด เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีโอกาสและเวลามากที่สุดในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับผู้เรียน และโรงเรียนยังเป็นศูนย์กลางสำคัญของการรวมพลังจากบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะครอบครัวที่สามารถผลักดันแนวคิดใหม่ ๆ ให้เกิดผลเป็นองค์ประกอบสำคัญ ดังนั้นศูนย์เครือข่ายวิจัยการศึกษาแบบบูรณาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้จัดทำโครงการฯ เร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย โดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) เป็นผู้ให้ทุนสนับสนุนในการดำเนินงาน ซึ่งโครงการฯ ดังกล่าวได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดสมัชชาการจัดโครงการฯ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่นักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ โดยมีนักวิจัยในพื้นที่คอยเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำและติดตามการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของครูในโรงเรียนเครือข่าย

จากการดำเนินงานของโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยในช่วงภาคปลายปีการศึกษา 2548 และช่วงภาคต้น ในปีการศึกษา 2549 (ประมาณ 2-3 เดือน) จนสิ้นสุดโครงการฯ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการฯ ได้เกิดการเรียนรู้มากมาย ทั้งจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางศูนย์เครือข่ายวิจัยการศึกษาแบบบูรณาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้จัด และจากการเป็นผู้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตัวเอง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่ากิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการฯ ซึ่งได้แก่นักเรียน ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้มีพัฒนาการด้านคุณลักษณ์ของตนเองมากน้อยเพียงใด ความแปรปรวนของพัฒนาการมาจากแหล่งใดมากกว่ากัน และนักวิจัยในพื้นที่ซึ่งก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ระหว่างการดำเนินโครงการฯ และหลังสิ้นสุดโครงการมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ของตนเองอย่างไร และพัฒนาการของความต้องการจำเป็นอยู่ในลักษณะใด

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการฯ ได้แก่ ผู้เรียน ครู/ผู้บริหาร และนักวิจัยในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณ์ของนักเรียน ผู้บริหาร/ครู ก่อนและหลังสิ้นสุดโครงการฯ
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของคุณลักษณ์ของนักเรียน และผู้บริหาร/ครู
3. เพื่อศึกษาระดับความแปรปรวนของพัฒนาการด้านคุณลักษณ์ของนักเรียน ในระดับนักเรียน ระดับช่วงชั้นที่เรียน และในระดับโรงเรียน
4. เพื่อศึกษาระดับความแปรปรวนของพัฒนาการด้านคุณลักษณ์ของครูในระดับตัวครู ระดับช่วงชั้นที่สอน และในระดับโรงเรียน
5. เพื่อศึกษาพัฒนาการของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ของนักวิจัยในพื้นที่

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการเรียนรู้จากการดำเนินงาน "โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย" (สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ, 2548) คุณลักษณะที่ดีในโครงการฯ นี้ได้จากแนวคิดของไกรยุทธ ธีตยาคีนันท์ และจากการระดมสมองคณะผู้วิจัยในโครงการฯ (สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ, 2548) ประกอบด้วยคุณลักษณ์ 3 ด้าน ดังนี้

1. คุณลักษณ์ด้านคุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นสภาพความดีงามในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย 4 ชุด ได้แก่ **1) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน** หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้กระทำการใด ๆ บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยวัดจากความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความสามารถพึ่งตนเอง และการมีวินัย **2) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง** หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้กระทำการใด ๆ บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างต่อเนื่อง โดยวัดจากฉันทะ สัจจะ ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ และความกตัญญู **3) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง** หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยยึดประวิงหรือตักเตือนให้กระทำการใด ๆ บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยวัดจากความมีสติและรอบคอบ และความตั้งจิตให้ดี **4) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน** หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยส่งเสริมให้กระทำการใด ๆ บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยวัดจากความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อต่อกัน ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น และความอะลุ้มอล่วยถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน

2. คุณลักษณ์ด้านสังคม หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยวัดจากความมีกิริยามารยาทไทย (เช่น มีสัมมาคารวะ มีความสุภาพ พูดจา

ไพเราะ อ่อนน้อมถ่อมตน) การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ ความสามารถในการสื่อสาร (เช่น การพูด การเขียน) ความสามัคคี การทำงานเป็นทีม การแต่งกายที่เหมาะสมกับโอกาส ความตรงต่อเวลา และมีความเป็นไทย (เช่น เคารพผู้อาวุโส ไม่ก้าวร้าว ใฝ่สันติ)

3. **คุณลักษณ์ด้านการเรียนรู้** หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความรู้ การทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ โดยวัดจากความใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน ความรักโรงเรียน/อยากมาโรงเรียน และความมีทักษะการทำงาน ทักษะการค้นคว้า

นิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัย

คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ หมายถึง ร้อยละของผลการวัดความเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับผลต่างของคะแนนเต็มและผลการวัดครั้งแรก ดังสูตร

$$\text{คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์} = \frac{\text{ผลการวัดครั้งหลัง} - \text{ผลการวัดครั้งแรก}}{\text{คะแนนเต็ม} - \text{ผลการวัดครั้งแรก}} \times 100$$

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย (สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ, 2548) เป็นวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวัดซ้ำ โดยการส่งแบบสอบถามจำนวน 2 ครั้งให้นักเรียน ผู้บริหารและครูที่เข้าร่วมโครงการฯ เร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย รายงานตนเอง (self report) เกี่ยวกับระดับการประพฤติปฏิบัติในคุณลักษณ์ด้านต่าง ๆ ทั้งก่อนเริ่มโครงการฯ และหลังสิ้นสุดโครงการฯ และให้นักวิจัยในพื้นที่ประเมินตนเอง (self evaluation) เกี่ยวกับระดับคุณลักษณ์ที่มีอยู่ และระดับคุณลักษณ์ที่คาดหวังว่าตนเองจะพัฒนาได้ จำนวน 3 ครั้ง ทั้งในระยะก่อนเริ่มโครงการฯ ระหว่างการดำเนินโครงการฯ และหลังสิ้นสุดโครงการฯ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างและนักวิจัยในโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นนักเรียน ผู้บริหารและครูที่เข้าร่วมโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยจำนวน 25 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 6 โรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) จำนวน 8 โรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 โรงเรียน และสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

(กทม.) จำนวน 9 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครทั้งหมด ครอบคลุมทั้ง 3 เขตพื้นที่การศึกษา รวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน 5,278 คน ผู้บริหาร/ครู 237 คน กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 เป็นนักวิจัยในโครงการฯ ทำหน้าที่นักวิจัยในพื้นที่รับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือครูนักวิจัยในโรงเรียนจำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับนักเรียน และแบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร/ครู โดยให้รายงานตนเองเกี่ยวกับระดับการประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณ์ในด้านคุณธรรม ด้านสังคม และด้านการเรียนรู้ และแบบประเมินตนเอง 1 ฉบับ สำหรับนักวิจัยในพื้นที่ โดยให้ประเมินตนเองเกี่ยวกับระดับคุณลักษณ์ที่มีอยู่ และระดับคุณลักษณ์ที่คาดหวังว่าตนเองจะพัฒนาได้

คุณภาพของเครื่องมือ ด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ใช้วิธีให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 38 คน ร่วมกันประชุมพิจารณาความสอดคล้องของคำถามและนิยามด้านคุณลักษณ์ ด้านความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 (second order confirmatory factor analysis) โดยใช้โปรแกรม Lisrel ได้ผลการวิเคราะห์โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 62.69 df=49 p=0.09, Chi-square = 28.04 df=18 p=0.06, Chi-square = 0.17 df=1 p=0.68 ตามลำดับ) ด้านความเที่ยง (reliability) ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α- coefficience) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง ฉบับที่ 1 เท่ากับ 0.9592 ฉบับที่ 2 เท่ากับ 0.9779 และฉบับที่ 3 เท่ากับ 0.9500

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล 1) หาคะแนนพัฒนาการรายบุคคลด้วยวิธีการวัดความแตกต่างระหว่างคะแนนดิบ (observed difference score) ของไพค์ (Pike, 1991 อ้างถึงในอวยพร เรืองตระกูล, 2544) และหาร้อยละของคะแนนพัฒนาการของคุณลักษณ์รายด้านโดยใช้สูตรการหาพัฒนาการสัมพัทธ์ของศิริชัย กาญจนวาสี (2532) ซึ่งจากผลการวิจัยของอวยพร เรืองตระกูล (2544) พบว่า วิธีการหาคะแนนพัฒนาการทั้ง 2 วิธีนี้ให้ค่าความคลาดเคลื่อนต่ำกว่าวิธีอื่นๆ 2) ค่าสถิติบรรยาย ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการพล็อตกราฟ 3) ค่าสถิติทดสอบ ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated-Measures ANOVA) โดยใช้โปรแกรม SPSS 4) การวิเคราะห์ส่วนประกอบความแปรปรวน (variance component analysis) โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุระดับ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับนักเรียน ผู้บริหาร/ครู ระดับช่วงชั้น และระดับโรงเรียน โดยใช้โปรแกรมโมเดลเชิงเส้นระดับลดหลั่น (Hierarchical Linear Model: HLM)

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนจำนวน 5,278 คน จำแนกเป็นนักเรียนในสังกัด กทม. มากที่สุด (ร้อยละ 36.87) รองลงมาคือ สังกัด สพฐ. สช. และ สกอ. (ร้อยละ 31.26 30.49 และ 1.38 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54.38) กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) มากที่สุด (ร้อยละ 42.71) รองลงมาคือ ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) และช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) (ร้อยละ 31.87 และ 14.97 ตามลำดับ) สำหรับกลุ่มผู้บริหาร/ครู มีจำนวน 237 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นครูผู้สอน (ร้อยละ 91.14) เป็นผู้หญิง (ร้อยละ 70.46) สอนในช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) มากที่สุด (ร้อยละ 24.89) รองลงมาคือ สอนทั้งระดับ ปวช. และ ปวส. (ร้อยละ 19.83) และช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) และช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ในจำนวนที่เท่ากัน (ร้อยละ 19.41) และเป็นผู้บริหาร/ครูที่มีส่วนร่วมพัฒนากิจกรรมในโครงการฯ มากที่สุด (ร้อยละ 61.18) รองลงมาคือ เป็นผู้ให้ข้อมูล/เก็บข้อมูล และหัวหน้าโครงการฯในโรงเรียน (ร้อยละ 23.63 และ 8.86 ตามลำดับ) ส่วนนักวิจัยในพื้นที่ที่ประเมินตนเองจำนวน 20-25 คน (ร้อยละ 66.67-83.33) ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง (ร้อยละ 68.00-70.00)

2. ระดับของคุณลักษณ์ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

2.1 คุณลักษณ์ของนักเรียน ในภาพรวมก่อนเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า มีการประพฤติ/ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีการประพฤติ/ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกคุณลักษณ์ เมื่อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ คุณลักษณ์เรื่องความกตัญญู การแต่งกายที่เหมาะสมกับโอกาส และความรักโรงเรียน/อยากมาโรงเรียน ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 ลำดับ ได้แก่ คุณลักษณ์เรื่องความมีวินัย ความมีฉันทะ และความขยันหมั่นเพียร แต่ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ นักเรียนมีการประพฤติ/ปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกคุณลักษณ์ เมื่อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ คุณลักษณ์เรื่องความกตัญญู ความรักโรงเรียน/อยากมาโรงเรียน และการแต่งกายที่เหมาะสมกับโอกาส ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 ลำดับ ได้แก่ คุณลักษณ์เรื่องความขยันหมั่นเพียร ความมีฉันทะ และความมีวินัย

เมื่อพิจารณาจำแนกตามสังกัดโรงเรียน พบว่า ช่วงก่อนเข้าร่วมโครงการฯ นักเรียนสังกัด สช. มีการประพฤติ/ปฏิบัติคุณลักษณ์อยู่ในระดับปานกลางทุกคุณลักษณ์ ส่วนนักเรียนสังกัด สพฐ. สกอ. และกทม. ส่วนมากมีการประพฤติ/ปฏิบัติคุณลักษณ์อยู่ในระดับปานกลาง แต่มีบางคุณลักษณ์ที่มีการประพฤติ/ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1) สังกัด สพฐ. จำนวน 3 คุณลักษณ์ ได้แก่ ความกตัญญู ความสามัคคี และการแต่งกายที่เหมาะสมกับโอกาส 2) สังกัด สกอ. จำนวน 7 คุณลักษณ์ ได้แก่ ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามัคคี การทำงานเป็นทีม และ

การแต่งกายที่เหมาะสมกับโอกาส และความมีทักษะการทำงาน ทักษะการค้นคว้า และ 3) สังกัด กทม. จำนวน 8 คุณลักษณ์ ได้แก่ ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ ความสามัคคี การทำงานเป็นทีม การแต่งกายที่เหมาะสมกับโอกาส มีความเป็นไทย และความรักโรงเรียน/อยากมาโรงเรียน และภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ นักเรียนในทุกสังกัดมีการประพฤติ/ปฏิบัติคุณลักษณ์อยู่ในระดับมากทุกคุณลักษณ์ ยกเว้นสังกัด สพฐ. และสช. ที่มีการประพฤติ/ปฏิบัติในด้านความมีฉันทะอยู่ในระดับปานกลาง

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการประพฤติ/ปฏิบัติคุณลักษณ์ของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ นักเรียนมีการประพฤติ/ปฏิบัติคุณลักษณ์สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) ทุกคุณลักษณ์ ทั้งในภาพรวม และจำแนกตามสังกัด

2.2 คุณลักษณ์ของผู้บริหาร/ครู ในภาพรวมก่อนเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า ผู้บริหาร/ครูมีการประพฤติ/ปฏิบัติคุณลักษณ์ต่าง ๆ อยู่ในระดับมากทุกคุณลักษณ์ เมื่อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ คุณลักษณ์เรื่องความซื่อสัตย์ มีความเป็นไทย และความกตัญญู ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 ลำดับ ได้แก่ คุณลักษณ์เรื่อง ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน และความมีฉันทะ แต่ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ ผู้บริหาร/ครูมีการประพฤติ/ปฏิบัติคุณลักษณ์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ คุณลักษณ์เรื่องมีความเป็นไทย ความกตัญญูและการแต่งกายที่เหมาะสม และความซื่อสัตย์ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 ลำดับ ได้แก่ คุณลักษณ์เรื่องความขยันหมั่นเพียร ความอดทน และความมีฉันทะ เมื่อพิจารณาจำแนกตามสังกัดของโรงเรียน พบว่าผู้บริหาร/ครูมีการประพฤติ/ปฏิบัติคุณลักษณ์ตามการรับรู้ของตนเองก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ สอดคล้องกับภาพรวม

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ ทั้งในภาพรวมและจำแนกตามสังกัดของโรงเรียน พบว่า ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ ผู้บริหาร/ครูมีการประพฤติ/ปฏิบัติคุณลักษณ์สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) ทุกคุณลักษณ์ ยกเว้นเมื่อจำแนกตามสังกัดซึ่งพบว่าสังกัด สกอ. ผู้บริหาร/ครูมีการประพฤติ/ปฏิบัติคุณลักษณ์ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกคุณลักษณ์

3. คะแนนพัฒนาการของนักเรียน ผู้บริหาร/ครู

3.1 พัฒนาการของนักเรียน นักเรียนในโครงการฯ มีพัฒนาการทางคุณลักษณ์จากการเข้าร่วมโครงการฯ โดยมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ร้อยละ 24.27-27.64 โดยมีพัฒนาการด้านคุณธรรม ร้อยละ 25.86 ด้านสังคม ร้อยละ 25.10 และด้านการเรียนรู้ ร้อยละ 24.27 เมื่อพิจารณา

พัฒนาการด้านคุณธรรม พบว่าคุณธรรมที่มีพัฒนาการสูงที่สุดคือด้านปัจจัยแรงผลักดัน (ร้อยละ 27.64) รองลงมาคือด้านปัจจัยหล่อเลี้ยง ด้านปัจจัยสนับสนุน และด้านปัจจัยเหนี่ยวรั้ง ตามลำดับ (ร้อยละ 25.60, 24.62 และ 24.38 ตามลำดับ) เมื่อแยกตามสังกัดพบว่า คุณลักษณ์ในทุกด้าน นักเรียนในสังกัด สกอ. มีร้อยละของคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์สูงที่สุด รองลงมาคือสังกัด สช. และกทม. ที่มีร้อยละของคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ใกล้เคียงกัน ส่วนนักเรียนในสังกัด สพฐ. มีร้อยละของคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์น้อยที่สุด ซึ่งในแต่ละสังกัดมีความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการในคุณลักษณ์แต่ละด้านใกล้เคียงกัน โดยสังกัด สพฐ. มีความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการสูงที่สุด ส่วนสังกัด สกอ. มีความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการต่ำที่สุด สำหรับ กทม. และสช. มีความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการใกล้เคียงกัน รายละเอียดดังตารางที่ 1

3.2 พัฒนาการของผู้บริหาร/ครู ผู้บริหาร/ครูในโครงการฯมีพัฒนาการด้านคุณลักษณ์จากการเข้าร่วมโครงการฯ โดยมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ร้อยละ 45.20-55.67 โดยมีพัฒนาการด้านคุณธรรม ร้อยละ 49.00 ด้านสังคม ร้อยละ 52.40 และด้านการเรียนรู้ ร้อยละ 55.67 เมื่อพิจารณาพัฒนาการด้านคุณธรรม พบว่าคุณธรรมที่มีพัฒนาการสูงที่สุดคือด้านปัจจัยเหนี่ยวรั้ง (ร้อยละ 51.59) รองลงมาคือด้านปัจจัยหล่อเลี้ยง ด้านปัจจัยสนับสนุน และด้านปัจจัยแรงผลักดัน ตามลำดับ (ร้อยละ 49.63, 48.60 และ 47.46 ตามลำดับ) เมื่อแยกตามสังกัดพบว่า ผู้บริหาร/ครูในสังกัด สกอ. มีร้อยละของคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์สูงที่สุดในด้านคุณธรรมซึ่งเป็นด้านปัจจัยแรงผลักดันและด้านปัจจัยสนับสนุน ส่วนด้านปัจจัยหล่อเลี้ยง ปัจจัยเหนี่ยวรั้งและด้านสังคมมีร้อยละของคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ต่ำที่สุด ในขณะที่ผู้บริหาร/ครูจากสังกัดอื่น ๆ มีร้อยละของคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ในทุกคุณลักษณ์ใกล้เคียงกัน และสังกัด สกอ. มีความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการในคุณลักษณ์แต่ละด้านสูงกว่าสังกัดอื่น ๆในขณะที่คุณลักษณ์เกือบทุกด้านผู้บริหาร/ครูในสังกัด กทม. มีความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการต่ำที่สุด รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละของคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างและคุณลักษณ์

คุณลักษณะ	สังกัด	นักเรียน			ผู้บริหารครู		
		Mean ก่อน	Mean หลัง	ร้อยละของพัฒนาการฯ	Mean ก่อน	Mean หลัง	ร้อยละของพัฒนาการฯ
คุณธรรมด้านปัจจัยแรงผลักดัน	สพฐ.	3.28	3.67	22.74	3.70	4.40	53.89
	สช.	3.1	3.68	30.34	3.61	4.25	46.28
	สกอ.	3.23	3.89	37.08	4.27	4.79	71.05
	กทม.	3.34	3.83	29.42	3.78	4.33	44.86
	รวม	3.25	3.73	27.64	3.68	4.31	47.46
คุณธรรมด้านปัจจัยหล่อเลี้ยง	สพฐ.	3.33	3.66	19.61	4.02	4.58	57.04
	สช.	3.22	3.73	28.41	3.74	4.33	46.68
	สกอ.	3.37	3.9	32.62	4.34	4.54	30.88
	กทม.	3.39	3.84	28.13	3.97	4.51	52.58
	รวม	3.32	3.75	25.6	3.86	4.36	49.63
คุณธรรมด้านปัจจัยเหนี่ยวรั้ง	สพฐ.	3.29	3.59	17.5	3.93	4.44	53.77
	สช.	3.12	3.64	27.54	3.73	4.51	49.52
	สกอ.	3.28	3.91	36.55	4.23	4.43	26.36
	กทม.	3.35	3.79	26.94	3.89	4.51	56.09
	รวม	3.26	3.68	24.38	3.83	4.43	51.59
คุณธรรมด้านปัจจัยสนับสนุน	สพฐ.	3.41	3.72	19.24	4.14	4.57	50.04
	สช.	3.3	3.76	26.9	3.84	4.39	47.31
	สกอ.	3.46	3.94	31.06	4.00	4.88	87.5
	กทม.	3.43	3.86	27.67	4.01	4.49	49.36
	รวม	3.39	3.79	24.62	3.94	4.46	48.6
รวมคุณธรรม 4 ด้าน	สพฐ.	3.32	3.66	20.26	3.92	4.51	54.31
	สช.	3.18	3.7	28.57	3.71	4.52	47.16
	สกอ.	3.32	3.9	34.75	4.24	4.66	55.49
	กทม.	3.37	3.83	28.44	3.90	4.45	49.68
	รวม	3.3	3.74	25.86	3.81	4.39	49

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คุณลักษณะ	สังกัด	นักเรียน			ผู้บริหารครู		
		Mean ก่อน	Mean หลัง	ร้อยละของพัฒนาการฯ	Mean ก่อน	Mean หลัง	ร้อยละของพัฒนาการฯ
คุณธรรมด้านอื่นๆ	สพฐ.	3.37	3.69	19.69	4.16	4.53	4.4.4
	สช.	3.28	3.73	26.29	3.61	4.34	44.66
	สกอ.	3.48	3.93	29.91	4.33	4.75	62.5
	กทม.	3.42	3.86	27.6	3.96	4.44	46.15
	รวม	3.36	3.77	24.87	3.92	4.41	45.2
สังคม	สพฐ.	3.43	3.76	20.72	4.00	4.54	53.85
	สช.	3.32	3.76	26.4	3.79	4.43	52.99
	สกอ.	3.53	4.02	33.4	4.20	4.51	38.85
	กทม.	3.48	3.9	27.96	4.02	4.52	50.69
	รวม	3.42	3.82	28.1	3.90	4.47	52.4
การเรียนรู้	สพฐ.	3.4	3.7	18.85	3.99	4.54	55.68
	สช.	3.25	3.71	26.11	3.74	4.44	55.84
	สกอ.	3.49	3.98	32.17	4.40	4.71	50.76
	กทม.	3.49	3.9	27.17	4.04	4.57	55.42
	รวม	3.39	3.78	24.27	3.87	4.50	55.67

4. ความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการจำแนกตามระดับแหล่งที่มาของความแปรปรวน

4.1 ความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการของนักเรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพหุระดับ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับนักเรียน ระดับช่วงชั้น และระดับโรงเรียน พบว่า คะแนนพัฒนาการด้านคุณธรรม ด้านสังคม และด้านการเรียนรู้มีคะแนนพัฒนาการเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.49, 0.44 และ 0.42 ตามลำดับ (มีค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01) และในแต่ละด้านของคุณธรรมได้แก่ ด้านปัจจัยแรงผลักดัน ด้านปัจจัยหล่อเลี้ยง ด้านปัจจัยเหนี่ยวรั้ง และปัจจัยสนับสนุนมีคะแนนพัฒนาการเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.54, 0.48, 0.48 และ 0.44 ตามลำดับ (มีค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05) เมื่อพิจารณาส่วนประกอบความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการในแต่ละระดับ พบว่า คะแนนพัฒนาการด้านคุณธรรม ด้านสังคม และด้านการ

เรียนรู้ รวมทั้งในแต่ละด้านของคุณธรรมได้แก่ ด้านปัจจัยแรงผลักดัน ด้านปัจจัยหล่อเลี้ยง ด้านปัจจัยเหนี่ยวรั้ง และด้านปัจจัยสนับสนุนมีคะแนนพัฒนาการที่แตกต่างกันระหว่างนักเรียนในแต่ละช่วงชั้นและในแต่ละโรงเรียน ยกเว้นในด้านการเรียนรู้ที่คะแนนพัฒนาการ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียน ขนาดของความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการโดยเฉลี่ยระหว่างนักเรียนในช่วงชั้นเดียวกัน ระหว่างนักเรียนต่างช่วงชั้น และระหว่างนักเรียนต่างโรงเรียนกัน พบว่าทุกด้านของคุณลักษณ์มีขนาดความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการโดยเฉลี่ยระหว่างนักเรียนภายในช่วงชั้นเดียวกันมีค่าสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 90.41, 92.31, 93.08, 92.76, 92.25, 93.66 และ 95.35 ตามลำดับ รองลงมาคือ ความแปรปรวนระหว่างนักเรียนต่างช่วงชั้นประมาณร้อยละ 2-6 ยกเว้นในด้านคุณธรรมที่ความแปรปรวน ระหว่างโรงเรียนมีมากกว่าระหว่างนักเรียนต่างช่วงชั้นในโรงเรียนเดียวกัน รายละเอียดดังตารางที่ 2

4.2 ความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการของผู้บริหาร/ครู จากการวิเคราะห์ข้อมูล พหุระดับ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับผู้บริหาร/ครู ระดับช่วงชั้นที่สอนและระดับโรงเรียน พบว่าคะแนนพัฒนาการด้านคุณธรรม ด้านสังคม และด้านการเรียนรู้มีคะแนนพัฒนาการเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.58, 0.57 และ 0.61 ตามลำดับ (มีค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05) และในแต่ละด้านของคุณธรรมได้แก่ ด้านปัจจัย แรงผลักดัน ด้านปัจจัยหล่อเลี้ยง ด้านปัจจัยเหนี่ยวรั้ง และปัจจัยสนับสนุนมีคะแนนพัฒนาการเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.63, 0.56, 0.60 และ 0.51 ตามลำดับ (มีค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05) เมื่อพิจารณาส่วนประกอบความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการในแต่ละระดับ พบว่า คะแนนพัฒนาการด้านคุณธรรม ด้านสังคม และด้านการเรียนรู้ รวมทั้งในแต่ละด้านของคุณธรรม ได้แก่ ด้านปัจจัยแรงผลักดัน ด้านปัจจัยหล่อเลี้ยง ด้านปัจจัยเหนี่ยวรั้งและด้านปัจจัยสนับสนุนมีคะแนนพัฒนาการที่แตกต่างกันระหว่างผู้บริหาร/ครูในแต่ละช่วงชั้น แต่ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียน ยกเว้นในด้านการเรียนรู้ที่คะแนนพัฒนาการมีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาขนาดของความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการโดยเฉลี่ยระหว่างครูที่สอนในช่วงชั้นเดียวกัน ระหว่างครูที่สอนต่างช่วงชั้น และระหว่างครูที่สอนต่างโรงเรียนกัน พบว่าทุกด้านของคุณลักษณ์มีขนาดความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการโดยเฉลี่ยระหว่างครูที่สอนภายในช่วงชั้นเดียวกันมีค่าสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 94.48, 93.62, 91.79, 96.02, 96.69, 92.74 และ 95.16 ตามลำดับ รองลงมาคือความแปรปรวนระหว่างครูที่สอนต่างช่วงชั้นประมาณร้อยละ 1-7 ยกเว้น คุณธรรมด้านปัจจัยสนับสนุนและด้านการเรียนรู้ที่ความแปรปรวนระหว่างครูที่สอนในโรงเรียนที่ต่างกันมีมากกว่าระหว่างครูที่สอนต่างช่วงชั้นในโรงเรียนเดียวกัน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์พหุระดับคะแนนพัฒนาการด้านคุณลักษณ์ของนักเรียนและผู้บริหาร/ครู จำแนกตามด้านของคุณลักษณ์และระดับแหล่งที่มาของความแปรปรวน

คุณลักษณ์	ค่าเฉลี่ยรวม	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพัฒนาการ	ความแปรปรวนของคะแนนพัฒนาการ		
			ระดับนร.	ระดับช่วงชั้น	ระดับรร.
พัฒนาการของนักเรียน					
ด้านคุณธรรม	0.49*	ระหว่างช่วงชั้นและรร.	90.41	4.16	5.43
- ปัจจัยแรงผลักดัน	0.54*	ระหว่างช่วงชั้นและรร	92.76	4.59	2.64
- ปัจจัยหล่อเลี้ยง	0.48*	ระหว่างช่วงชั้นและรร.	92.25	3.41	4.33
- ปัจจัยเหนี่ยวรั้ง	0.48*	ระหว่างช่วงชั้นและรร.	93.66	2.23	4.11
- ปัจจัยสนับสนุน	0.44*	ระหว่างช่วงชั้นและรร.	95.35	2.58	2.07
ด้านสังคม	0.44*	ระหว่างช่วงชั้นและรร.	92.31	4.46	3.23
ด้านการเรียนรู้	0.42*	ระหว่างช่วงชั้น	93.08	5.63	1.29
พัฒนาการของผู้บริหารครู					
ด้านคุณธรรม	0.58*	ระหว่างช่วงชั้น	94.48	4.63	0.89
- ปัจจัยแรงผลักดัน	0.63*	ระหว่างช่วงชั้น	96.02	3.85	0.14
- ปัจจัยหล่อเลี้ยง	0.56*	ระหว่างช่วงชั้น	96.69	1.68	1.64
- ปัจจัยเหนี่ยวรั้ง	0.60*	ระหว่างช่วงชั้น	92.74	7.21	0.05
- ปัจจัยสนับสนุน	0.51*	ระหว่างช่วงชั้น	95.16	0.10	4.74
ด้านสังคม	0.57*	ระหว่างช่วงชั้น	93.62	5.97	0.41
ด้านการเรียนรู้	0.61*	ระหว่างช่วงชั้นและรร.	91.79	0.05	8.16

*$p<0.05$

5. พัฒนาการของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ของนักวิจัยในพื้นที่

จากการวิเคราะห์พัฒนาการของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ของนักวิจัยในพื้นที่โดยจัดกลุ่มเป็นคุณลักษณ์ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านคุณธรรม ด้านสังคม และด้านการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1) **ด้านคุณธรรม** คุณลักษณ์ที่นักวิจัยในพื้นที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ การมีระเบียบวินัยในการทำงาน ความมีสติรอบคอบในการทำงาน และความขยันทำงานให้เสร็จตามเป้าหมาย ส่วนความต้องการจำเป็นระหว่างดำเนินโครงการฯ และหลังเสร็จสิ้นโครงการฯ พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะสอดคล้องก่อนเข้าร่วมโครงการฯ และมีความต้องการลดลงตามลำดับ โดยภาพรวมความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ด้านคุณธรรมก่อนเข้าร่วมโครงการฯ สูงกว่าหลังสิ้นสุด

โครงการฯ โดยเพศของนักวิจัยไม่มีผลต่อความแตกต่างของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ รายละเอียดดังตารางที่ 3 และ แผนภาพที่ 1

2) ด้านสังคม ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า คุณลักษณ์ที่นักวิจัยในพื้นที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ทักษะการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ ทักษะการติดต่อสื่อสารและการเจรจาต่อรอง และการทำงานกับผู้อื่น และความต้องการจำเป็นระหว่างดำเนินโครงการฯ และหลังเสร็จสิ้นโครงการฯ พบว่า นักวิจัยมีความต้องการ จำเป็นลดลงตามลำดับเฉพาะคุณลักษณ์ทักษะการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเท่านั้น ส่วนคุณลักษณ์อื่นๆ นักวิจัยมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาลดลงในครั้งที่ 2 แต่กลับเพิ่มมากขึ้นในครั้งที่ 3 โดยภาพรวมความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ด้านสังคมก่อนเข้าร่วมโครงการฯ สูงกว่าระหว่างดำเนินโครงการฯ โดยเพศของนักวิจัยไม่มีผลต่อความแตกต่างของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ รายละเอียดดังตารางที่ 3 และแผนภาพที่ 1

3) ด้านการเรียนรู้ ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า คุณลักษณ์ที่นักวิจัยในโครงการฯ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ทักษะการคิดพัฒนา กิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณ์ ทักษะการเขียนรายงานและการนำเสนอผลงาน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม กับทักษะการสังเกต การบันทึก การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ระหว่างดำเนินโครงการฯ และหลังสิ้นสุดโครงการฯ พบว่า ส่วนใหญ่นักวิจัยมีความต้องการจำเป็นลดลงตามลำดับ แต่มีบางคุณลักษณ์ ได้แก่ ทักษะการบริหารจัดการ ทักษะการค้นคว้า ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ความสามารถในการทำงานได้ด้วยตนเอง และความพอใจในการทำวิจัย นักวิจัยมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาลดลงในระหว่างดำเนินโครงการฯ แต่กลับเพิ่มมากขึ้นหลังสิ้นสุดโครงการฯ รายละเอียดดังตารางที่ 3 และแผนภาพที่ 1

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างการวัดความต้องการจำเป็นซ้ำ 3 ครั้ง จำแนกตามด้านของคุณลักษณ์ของนักวิจัยในพื้นที่

source	Mauchly's Test of Sphericity	SS	df	MS	F	sig	การทดสอบภายหลัง
[a]MORAL	χ^2 =6.78, p=0.034	0.18	1.52	0.12	3.88	0.04	1>3, p=0.02
[b]SOCIAL	χ^2=10.22, p=0.006	0.18	1.52	0.12	3.88	0.04	1>2, p=0.005
[c]LEARN	χ^2 =5.84, p=0.054	0.28	2	0.14	6.73	0	1>2, p=0.037;1>3, p=0.047; 2>3, p=0.033

[a]Box"s M=28.05, p=0.001; [b]Box"s M=1.77, p=0.958; [c]Box"s M=7.995, p=0.334

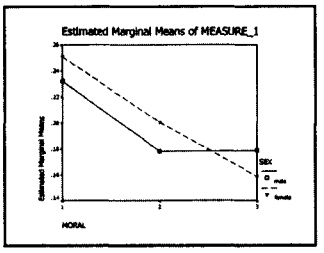

F= 0.03, p=0.86

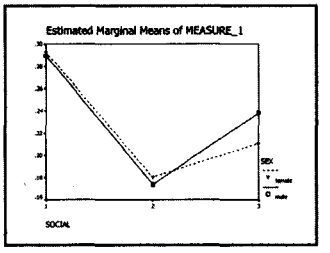

F= 0.02, p=0.90

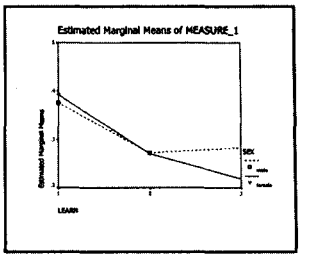

F= 0.13, p=0.72

แผนภาพที่ 1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ด้านต่าง ๆ กับตัวแปรเพศ

อภิปรายผลการวิจัย

จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ถึงแม้ว่าจะศึกษาเฉพาะโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยเท่านั้น แต่ก็ถือได้ว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของสังกัดของโรงเรียนในกรุงเทพมหานครครอบคลุมทั้ง 3 เขตพื้นที่การศึกษา ดังนั้นข้อสรุปจากการวิจัยครั้งนี้น่าจะหนักแน่นเพียงพอที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาคุณลักษณ์ของนักเรียนและผู้บริหาร/ครูต่อไป สำหรับประเด็นที่สำคัญในการอภิปรายในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

ด้านนักเรียน

1. **พัฒนาการทางคุณลักษณ์ระหว่างสังกัด** จากการวิจัยพบว่านักเรียนในสังกัด สกอ. คุณลักษณ์ทุกด้านก่อนเข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในระดับใกล้เคียงกับนักเรียนในสังกัดอื่น ๆ โดยเฉพาะสังกัดสพฐ. แต่หลังจากสิ้นสุดโครงการพบว่านักเรียนในสังกัด สกอ. มีคุณลักษณ์อยู่ในระดับที่สูงกว่านักเรียนในสังกัดอื่น ๆ โดยพบว่ามีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับค่อนข้างดี กล่าวคือมีพัฒนาการสัมพัทธ์ด้านคุณธรรมร้อยละ 34.75 ด้านสังคมร้อยละ 33.40 และด้านการเรียนรู้ร้อยละ 32.17 ดังนั้นนักเรียนในสังกัด สกอ. จึงเป็นสังกัดที่สามารถพัฒนาคุณลักษณ์ในด้านต่าง ๆ ได้ดีกว่าสังกัดอื่น ๆ ส่วนสังกัดที่น่าสนใจคือสังกัด สพฐ. ที่พบว่าก่อนเข้าโครงการมีระดับคุณลักษณ์ใกล้เคียงกับสังกัดอื่น ๆ แต่หลังการสิ้นสุดโครงการพบว่าคุณลักษณ์ด้านต่าง ๆ ไม่ค่อยสูงเท่านักเรียนในสังกัดอื่น ๆ มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ค่อนข้างพอใช้ โดยมีพัฒนาการสัมพัทธ์ในด้านคุณธรรมร้อยละ 20.26 ด้านสังคมร้อยละ 20.72 และด้านการเรียนรู้ร้อยละ 18.85 ซึ่งจะเห็นได้ว่าพัฒนาการด้านการเรียนรู้ไม่สูงนัก เมื่อเทียบกับสังกัดอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่ากิจกรรมส่วนหนึ่งที่โรงเรียนจัดมีลักษณะเป็นกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ การฟังเทศน์ การนั่งสมาธิ ซึ่งจากผลการประเมินโครงการจากการตรวจเยี่ยมของนักวิจัยส่วนกลาง พบว่านักเรียนบางส่วนไม่ชอบกิจกรรมในลักษณะนี้ ทำให้นักเรียนนั่งหลับ และบางโรงเรียนจำนวนนักเรียนร่วมกิจกรรม

ลดน้อยลง อีกทั้งกิจกรรมส่วนใหญ่ที่จัดเป็นกิจกรรมที่นักเรียนไม่ค่อยได้แสดงออก ค่อนข้างเหมือนกิจกรรมที่โรงเรียนมีอยู่แล้วจึงไม่ค่อยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจเท่าที่ควร เมื่อเทียบกับกิจกรรมในสังกัดอื่นๆ ที่จัด

2. พัฒนาการทางคุณลักษณ์ภายในสังกัดเดียวกัน จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนภายในสังกัดเดียวกันมีพัฒนาการคุณลักษณ์เดียวกันแตกต่างกันมากในทุกคุณลักษณ์โดยเฉพาะสังกัด สพฐ. และกทม. ยกเว้นสังกัด สกอ. ที่แตกต่างกันน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแต่ละโรงเรียนภายในสังกัดเดียวกันมีการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันจึงทำให้นักเรียนมีพัฒนาการแตกต่างกัน ซึ่งดูได้จากสังกัด สพฐ. ที่มีความแตกต่างระหว่างนักเรียนภายในสังกัดสูงมาก และมากกว่าสังกัดอื่นๆ โดยเฉพาะในคุณธรรมด้านปัจจัยเหนี่ยวรั้ง ปัจจัยสนับสนุน และด้านการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมที่จัดในแต่ละโรงเรียนค่อนข้างแตกต่างกันมาก บางโรงเรียนไม่ค่อยมีกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออก ส่วนใหญ่เป็นเพียงการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น บางโรงเรียนใช้กิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วมาดำเนินการกระตุ้นโดยการประกวดหรือให้รางวัล ซึ่งพบว่านักเรียนบางคนไม่สนใจในรางวัลที่โรงเรียนจัดให้ จึงทำให้การกระตุ้นในบางกิจกรรมไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนสังกัด สกอ. มีความแตกต่างกันน้อย

3. พัฒนาการทางคุณลักษณ์ระหว่างช่วงชั้น จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีพัฒนาการทางคุณลักษณ์ทุกด้านแตกต่างกันระหว่างช่วงชั้น ซึ่งอาจเป็นผลเนื่องมาจากตัวนักเรียนเองมากกว่าที่จะเกิดจากความแตกต่างของกิจกรรมในโครงการฯ ทั้งนี้เพราะนักเรียนในช่วงชั้นที่ต่างกันหรือวัยที่ต่างกันย่อมมีคุณลักษณ์ในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกัน และการพัฒนาของคุณลักษณ์มีความแตกต่างกันตามวัย โดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ 3-4 ซึ่งอยู่ในวัยรุ่นย่อมพัฒนาคุณลักษณ์ได้ช้า/น้อยกว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ 1-2 ซึ่งยังเป็นเด็กที่พัฒนาง่ายกว่า

ด้านครู

ในการพัฒนาคุณลักษณ์ของผู้บริหาร/ครู พบว่า ผู้บริหาร/ครูในทุกสังกัดมีคุณลักษณ์อยู่ในระดับมาก และภายหลังสิ้นสุดโครงการมีคุณลักษณ์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และเมื่อพิจารณาถึงพัฒนาการ พบว่ามีพัฒนาการสัมพัทธ์ในทุกด้านสูงมากและใกล้เคียงกัน ยกเว้นสังกัด สกอ. ที่พบว่าทั้งก่อนเริ่มโครงการและหลังสิ้นสุดโครงการมีระดับคุณลักษณ์ทุกด้านสูงกว่าผู้บริหาร/ครูจากสังกัดอื่นๆ แต่มีพัฒนาการแตกต่างกันสูงมากกว่าสังกัดอื่นๆ ด้วย การที่พัฒนาการสัมพัทธ์ของผู้บริหาร/ครูเพิ่มสูงมากและสูงกว่าพัฒนาการสัมพัทธ์ของนักเรียน อาจเป็นเพราะผู้บริหาร/ครูได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโครงการฯ ที่จัดขึ้น การเรียนรู้จากการร่วมคิด และจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของโรงเรียนร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่ รวมทั้งกิจกรรมที่นักเรียนในโรงเรียนช่วยกันคิดทำให้ครูมีพัฒนาการในคุณลักษณ์ต่างๆ สูงขึ้น ซึ่งครูส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการฯ ดี ได้เรียนรู้มาก แต่

มีเวลาในการทำกิจกรรมน้อย รวมทั้งตัวครูเองมีงานมาก และคิดว่าจะดำเนินกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ต่อในปีการศึกษา 2549 (รายงานผลการประเมินโครงการจากการตรวจเยี่ยมของนักวิจัยส่วนกลาง)

ด้านนักวิจัยในพื้นที่

นักวิจัยในพื้นที่ก่อนเข้าร่วมโครงการนักวิจัยมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ทั้ง 3 ด้านสูงได้แก่ ด้านคุณธรรม ประกอบด้วย การมีระเบียบวินัย ความมีสติรอบคอบในการทำงาน และความขยันในการทำงาน ด้านสังคม ประกอบด้วย ทักษะการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ ทักษะการสื่อสารและการเจรจาต่อรอง และการทำงานกับผู้อื่น และด้านการเรียนรู้ ประกอบด้วย ทักษะการคิดพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณ์ ทักษะการเขียนรายงานและการนำเสนอผลงาน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม ทักษะการสังเกต การบันทึก การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์ทั้ง 3 ด้านลดลงในระหว่างดำเนินโครงการ และกลับสูงขึ้นในช่วงสิ้นสุดโครงการ โดยเฉพาะในด้านสังคม ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงหลังปิดโครงการได้มีการประชุมนักวิจัยในพื้นที่เพื่อถอดบทเรียนการเรียนรู้ด้วยการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความรู้ (Knowledge Management) จึงทำให้นักวิจัยในพื้นที่เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และมีความรู้สึกว่าตนเองยังมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณ์สูงขึ้นกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านคุณลักษณ์สูงเป็นที่พอใจในระดับหนึ่ง แต่ยังต้องการการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้บริหารควรที่จะได้วางนโยบายในการดำเนินการพัฒนาต่อไป โดยการพัฒนานักเรียนทั้งโรงเรียน (Whole Shool) เพราะจะทำให้เกิดแรงกระตุ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันทั้งโรงเรียน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณ์ที่ยั่งยืน

1.2 กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณลักษณ์ของนักเรียนนั้น ควรให้นักเรียนทั้งโรงเรียนร่วมกันคิด จะทำให้เกิดโครงการหรือกิจกรรมใหม่ ๆ ที่นักเรียนชอบ ซึ่งจะนำไปสู่การร่วมกิจกรรมของนักเรียนด้วยความเต็มใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมหรือโครงการที่จัดให้กับนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3-4 เพราะ นักเรียนเข้าสู่วัยที่ต้องการกิจกรรมที่ท้าทายความสามารถและเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมประเภทฟังอย่างเดียว หรือปฏิบัติตามอย่างเดียว ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณ์ของนักเรียนที่สูงขึ้น

1.3 โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีแก่เด็กและเยาวชนไทยไม่เพียงแต่พัฒนาคุณลักษณ์ให้แก่นักเรียนเท่านั้น ยังก่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณ์ของผู้บริหารและครูในระดับสูงอีกด้วย

ดังนั้นผู้บริหารจึงควรให้ครูที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นแกนนำของครูทั้งโรงเรียนในการพัฒนาคุณลักษณ์ของนักเรียนโดยต้องมีคำสั่งมอบหมายงานที่ชัดเจนเพื่อให้การพัฒนานักเรียนเป็นระบบและต่อเนื่อง จึงจะทำให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากการรายงานตนเองของนักเรียนและผู้บริหาร/ครู ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปน่าจะได้มีการพัฒนาแบบวัดทางจิต เพื่อใช้วัดระดับคุณลักษณ์ในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนผู้บริหาร/ครูซึ่งน่าจะได้ข้อมูลพัฒนาการด้านคุณลักษณ์ของนักเรียนและครูที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปน่าที่จะศึกษาพัฒนาการด้านคุณลักษณ์ของนักเรียน และผู้บริหาร/ครูโดยการวัดซ้ำ 4 ครั้ง ตลอดปีการศึกษา วัดภาคเรียนละ 2 ครั้ง คือกลางภาคและปลายภาคเรียน และนำผลการวัดซ้ำไปวิเคราะห์หาพัฒนาการด้านคุณลักษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์ แบบโมเดลโค้งพัฒนาการแฝง (Latent Growth Curve model)

2.3 การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้บริหาร/ครู มีพัฒนาการด้านคุณลักษณ์สูงขึ้นมาก ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปน่าจะได้มีการพัฒนาคุณลักษณ์ด้านต่าง ๆ ของพ่อแม่ผู้ปกครองด้วย ซึ่งถ้านักเรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมทั้งที่ โรงเรียนและที่บ้านที่มีแต่คุณลักษณ์ที่ดี ก็ยิ่งมีการเรียนรู้และซึมซับแต่สิ่งที่ดี ๆ เป็นการพัฒนาคุณลักษณ์ที่ดีที่สุดให้แก่นักเรียน

เอกสารอ้างอิง

สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ. (2548). *โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย.* กรุงเทพมหานคร: เอกสารเย็บเล่ม.

สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ. (2549). *รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2: โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย.* กรุงเทพมหานคร: เอกสารเย็บเล่ม.

อวยพร เรืองตระกูล. (2544). *การพัฒนาและวิเคราะห์คุณภาพของวิธีการวัดคะแนนพัฒนาการตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิมและทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ.* วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Berkowitz, M. (2006). *Character Education Informational Handbook and Guide.* Available from http://www.ncpublicschools.org/characteredu cation/handbook/pdf/content.pdf.

Character Education Partnership. (2005). *The Eleven Principles.* Available from http://www.character.org/site/c.gwKUJhNYJrF/b.993263/k.7.../The_Eleven_ Principles. htm

Chiang, L. H. (2001). *Building student teacher character: a profile from cooperating teacher judgments.* Paper presented at the Annual Meeting of the Mid-Western Educational Research Association (Chicago, IL, October 24-27, 2001).

Chicago Pubic Schools. (1998). *What is Character Education?* Available from http://www.cps.k12.il.us/AboutCPS/departments/CharacterEducation/What_is_ Character_ Education/what_is_character_education.html

Davidson, L. & Stokes, L. C. (2001). *Educators' perceptions of character education.* Paper presented at the Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association (30th, Little Rock, AR, November 14-16, 2001).

Educational Materials Center. (2003). Ten *"Best Practice" Strategies in Character Education.* Available from http://www.emc.cmich.edu/ChatacterEd/matrix1.htm.

Kuther, T. & Higgins-D'Alessandro, A. (2000). Bridging the gap between moral reasoning and adolescent engagement in risky behavior. *Journal of Adolescence,* 23, 409-422.

Michigan State University Extension. (2005). *Character Education.* Available from http://web1.msue.edu/cyf/youth/charcoun.html.

Romanowski, M. H. (2005). Through the eyes of teachers: high school teachers' experiences with character education. *American Secondary Education,* 34(1), 6-23.

Ryan, K. (2002). *The Six E's of Character Education.* Available on http://www.bu.edu/education/caec/files/6E.htm.

Willemse, M., Lunenberg, M. & Korthagen, F., (2005). Values in education: a challenge for teacher educators. *Teaching and Teacher Education,* 21, 205-217.

Yukon Innovation. 2002. *What is Innovation?* Available on http://www.yukoninnovation.ca/what/